

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

H. Orlóci Edit: Cirkuszcikkek 2011

Periodikánk legelső lapszámában indult Maczák Ibolya sorozata, mely évenkénti bontásban adja közre a legnagyobb elektronikus napilapok cirkuszi vonatkozású cikkeiről készített segédletét.[1] A vizsgálat a 2001-es évvel kezdődött. 2010-től (utolérve a folyó naptári dátumot), már csak a téli lapszámokban jelenik meg a mindenkor utolsó teljes évről készített gyűjtése, és a következő tavaszi lapszámában – mint rendszeren – ez alkalommal is egy összefoglaló elemzést tesz közre az adatainak felhasználásával.

A 2011-es évről a mintába bekerült 108 cikk (melyek hivatkozási száma a továbbiakban a www.cirkusziakrobatika.hu V./4. számozását követi)[2] a lelőhely alapján az alábbiak szerint oszlik meg:

Magyar Hírlap (MH)	Magyar Nemzet (MN)	Népszabadság (NOL)	Népszava (NSz)	Összesen
10	43	16	39	108

Bár a politikai beállítottsággal kapcsolatos összefüggések kimutatására történt legelső kísérleteimet jó ideje feladtam, annyit mégis megjegyzek, hogy a bal–jobb tengely ebben az évben igencsak kiegyensúlyozott.

Az újságírók nevének ABC-rendbe szedése a második táblázatban a következőképpen történik:

1. oszlop: név és az újság címének rövidítése
2. oszlop: +, ill. – jellel mutatja, hogy a szerző szerepelt-e a mintában az előző évben
3. oszlop: a 2011-es évben bekerült cikkek száma
4. oszlop: a korábbiakban is használt kategóriák szerinti besorolás, zárójelben a Maczák-féle segédlet sorszámaival.

Andraszew Iván NSz	-	1	Tradicionalis intézmény (91)
Bársony Éva NSz	+	1	Utalás film (65)
Bihari Tamás NSz	-	1	Tradicionalis intézmény (56)
Bóta Gábor NSz	+	9	Tradicionalis intézmény (13, 24, 34, 37, 45, 52), Tradicionalis műsor (40), Újcirkusz (63, 98)
Gabay Balázs MN	-	1	Tradicionalis intézmény (78)
Horeczky Krisztina NOL	-	1	Újcirkusz (108)
Horváth András Dezső NOL	-	1	Utalás: zene (92)
Horváth László Imre MN	-	1	Utalás: irodalom (47)
Kárpáti György MN	-	1	Tradicionalis intézmény (107)
Kassai Zsigmond MH	-	1	Utalás: irodalom–képzőművészet (50)
Klementisz Réka MN	+	1	Újcirkusz (67)
Kontha Dóra MH	+	1	Újcirkusz (5)
Kő András MN	+	1	Tradicionalis intézmény (36)
Kővári Orsolya NOL	-	1	Utalás: film (55)
Makrai Sonja MN	+	4	Utalás: képzőművészet (6), Újcirkusz (16, 19, 35)
Pálffy Renáta MN	-	1	Tradicionalis intézmény (71)
Páva Zsolt NSz	+	1	Újcirkusz (7)
Pethő Tibor MN	+	5	Utalás: színház (28, 44, 48), Tradicionalis intézmény (11), Utalás: zene: (21),
R. Kiss Kornélia MN	+	2	Újcirkusz (10, 75)
Raffai Ágnes MH	-	1	Újcirkusz (46)
Scipiades Erzsébet NSz	-	1	Utalás: színház (60)
Sobieski Tamás MN	-	2	Tradicionalis intézmény (8, 62)
Szárász Miklós György MN	-	1	Utalás: irodalom (61)

Szeicz András NOL	-	1	Újcirkusz (82)
Szemere Katalin NOL	-	2	Utalás: színház (2), Újcirkusz (64)
Tölgyesi Gábor MN	-	1	Utalás: színház (95)
Trencsényi Zoltán NOL	+	4	Tradicionalis műsor (29, 57), Újcirkusz (39, 100)
Ungár Tamás NOL	+	1	Újcirkusz (12)
Varga Attila MN	+	1	Tradicionalis intézmény (23)
Varsányi Gyula NOL	-	1	Tradicionalis intézmény (106)
WA MN	-	1	Tradicionalis (104)
Zamody Gábor NSz	-	1	Utalás: báb (97)
Zsigmond Nóra MH	-	1	Tradicionalis intézmény: történet (49)

A szerző megjelölése nélküli cikkek esetében az újság szerinti bontást adom meg (a megjelenés időrendjének sorrendjében):

Utalás: színház (1),
Tradicionalis műsor (9),
Utalás: irodalom (14),
Újcirkusz (17), Tradicionalis
intézmény(18), Tradicionalis
intézmény (22),
Tradicionalis intézmény
(25), Tradicionalis
műsor(26), Tradicionalis
intézmény (27),
Újcirkusz(30), Tradicionalis
intézmény (31), Újcirkusz
(32), Újcirkusz (33),
Tradicionalis intézmény(38),
Utalás: képzőművészet (42),
Tradicionalis intézmény
(51), Tradicionalis: műsor
(58), Újcirkusz (59),
Újcirkusz (66),
Újcirkusz(81), Utalás: báb
(83), Tradicionalis
intézmény(90), Utalás:
képzőművészet (103),
Tradicionalis intézmény
(105)

Utalás: színház (3), Utalás:
képzőművészet (4), Utalás:
képzőművészet (41),
Tradicionalis intézmény(43),
Újcirkusz (53), Újcirkusz
(68), Tradicionalis
intézmény(70), Utalás:
színház (72), Újcirkusz
(73), Tradicionalis
intézmény (76), Utalás:
színház (77), Tradicionalis
intézmény (79), Utalás: báb
(80), Utalás: képzőművészet
(85), Tradicionalis
intézmény(86), Tradicionalis
intézmény (88), Újcirkusz

(93), Tradicionális
intézmény (94), Utalás: film
(101), Utalás:
képzőművészet
(102)

MH Utalás: báb (15), Utalás:
képzőművészet (54), [aug.
20.] (69), Újcirkusz (74),
Utalás: színház (84),
Tradicionális intézmény(96)

NOL Tradicionális intézmény
(20), Tradicionális
intézmény (87),
Tradicionális intézmény
(89), Utalás: képzőművészet
(99)

Az egyszerűség kedvéért a tavalyi kategóriákon nem változtatok, és továbbra is a tradicionális cirkuszra vonatkozó információkra fókuszálok. A témák szerinti megoszlás a következő: Összesen

Tradicionális intézmény	8, 11, 13, 18, 20, 23, 25, 27, 31, 34, 36, 37, 38, 43, 45, 49, 51, 52, 56, 62, [69], 70, 71, 76, 78, 79, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94, 96, 104, 105, 106, 107	39
Tradicionális műsor	9, 26, 29, 40, 57, 58	6
Újcirkusz	5, 7, 10, 12, 16, 17, 19, 24, 30, 32, 33, 35, 39, 46, 53, 59, 63, 64, 66, 67, 68, 73, 74, 75, 81, 82, 93, 98, 100, 108	30
Utalás	1, 2, 3, 4, 6, 14, 15, 21, 22, 28, 41, 42, 44, 47, 48, 50, 54, 55, 60, 61, 65, 72, 77, 80, 83, 84, 85, 92, 95, 97, 99, 101, 102, 103	33

Első pillantásra úgy tűnik, hogy a 2011-es évben általában is, de különösen a tradicionális cirkusz intézményével igen sok cikk foglalkozik. A látszat azonban csal, mert mint látható lesz, a legtöbb esetben éppen csak említést tesznek a cirkuszról, a korábbiakhoz képest alig találhatni elmélyültebb beszámolókat vagy elemzéseket.

UTALÁS

Ebbe a kategóriába kerültek azok az írások, amelyekben beszélnek (festenek, zenélnek, stb.) a cirkuszról (I.), valamint azok, amelyekben a cirkuszhoz hasonló előadást mutatnak be, elemeket kölcsönöznek belőle (II.).

I.

Hat képzőművészalkotásairól egészen rövid szövegrészek szerepelnek a 2011-es mintában. Ténylegesen csak az említés szintjén jelenik meg az, hogy a Kogartban Kondor Cirkusz sorozata is látható (41, 42, 54), hogy Botero festményein megtalálhatók a cirkusz életképei (6), és hogy Márffy Ödön kedvelt témái közé tartozik a cirkusz (4). A 130 éve született Picasso-megemlékezésekben a következő olvasható: "1906 után a rózsaszín periódusból származó vásznaira a könnyedebb, lírai hangvétel jellemző, témáit ekkor gyakran merítette a cirkusz világából." (102, 103)

Az aukciókról készült ismertetőkből két adat szerepel. "Krátnitz Margit bohócos képe a számos külföldi gyűjteményben őrzött, a népmesék és a cirkusz ihlette sorozatának látványos darabja, kikiáltási ára 120 ezer forint" (85). "Kalapács alá kerül például Aba Novák Vilmos legjobb korszakából a cirkusz világát megelevenítő sorozatának egyik főműve, az 1930-32 közé datált Cirkusz (Néparéna) tempera, amelyhez 16 és 22 millió közötti becsértéket rendeltek. Az induló ár 12 millió forint" (99).

A képzőművészet és irodalom határmezsgyéjén helyezkedik el az a híradás, mely szerint Szalma Edit a Trapp című mesekönyvével elnyerte az év illusztrátorának járó díjat, melyben "a cirkusz világát ragadja meg utánozhatatlan módon. Életművében visszatérő elem a cirkuszi motívum" (50).

A gyerekekhez kapcsolódik a Lázár Ervin Baráti Kör felhívása is, melyben arra kérték őket, hogy rajzolják le többek között például Bruckner Szigfrid, a kiérdemesült cirkuszi oroszán mesék szereplőit (14).

A két Alberto című írásnak egy sok nyelvet beszélő törpéje légtornász apa és műlovar anya fiaként látta meg a napvilágot, magát is légtornásznak szánták, de a "manézsban dolgozó bengáli tigris sárga szemébe tekintve olyan sosem múló tériszonya támadt, amely lehetetlenné tette, hogy abból éljen, amihez már majdnem értett. Ott kellett hagynia a kupolát, a trapézt, a kötelek szédítő viágát. Megpróbálkozott a bohóckodással, de nem szerette, ha nevettek rajta." (61)

Márai Sándor Varázs c. könyvének kapcsán ez olvasható: "Márai figurái nem véletlen kerülnek ki a cirkusz világából, ami ugyan – ahogy a drámából is kiderül – kemény, olykor irgalmat nem ismerő közeg, a nézőnek mégiscsak maga a csoda... A színházi darab szereplői cirkuszosok a maguk túlzó, eleve színpadias világával" (Az öreg bűvész bölcsessége című cikk 47).

A zene világából egyetlen közvetett utalással találkozhatunk: "A zene a Federico Fellini cirkuszi képeit kísérő Nino Rota-dallamokat juttatja az ember eszébe. Klaus von Heydenaber szerzeménye, a cirkuszi zene mellett magába olvasztva többek között a hazai népies műdal, a népzene, a klezmer és az operett vonásait" (21).

A filmtechnika körébe tartozik a 3D-s tévéműsorok említése (ilyenek lehetnek a cirkuszi közvetítések is 22), ill. egy DVD-válogatás részeként "Pixi és Mixi a cirkuszban" (65).

A játékfilmeket illetően a Tarr Béla retrospektív kapcsán ez olvasható: "teremtés iránti rajongásának tárgya a hatalmas preparált bálna is, melyet egy kétes hírű cirkusz cipel városról városra, mint fantasztikus attrakciót. Az ötlet alapja Góliát tetemének története, melyet a hatvanas évek elején a Városligetben is kiállítottak... Remek portré. Tele van ilyenekkel a film: Kállai Ferenc korpulenciájában tekintélyt parancsoló, de tekintélyében megroggyant cirkuszigazgatójától" (55).

Egy további játékfilm Dan Chisu alkotása, "az 1990-es évek Romániájában játszódó filmben az állami cirkusz medvéjének kalandos sorsa elevenedik meg" (101).

A bábszínházak fesztiválján megjelent "a cirkusz világát idéző Bollár Kótyag és Mámori Nellike nagy találkozása, a Tintaló Társulás" előadásában (15), továbbá ugyanennek a csoportnak Cirkusz című gyermekjátékát mutatták be egy vasárnapi családi napon a nagytétényi kastélyban is (80, 83). A pécsváradi leányvásár programjai között pedig egy vásári bábcirkusznak nevezett alakulat szerepelt (97).

II.

Meglehetősen nehéz feladat aszínházi előadások szempontunk szerinti osztályozása. Az előadó-művészeti megnyilvánulások keretében ugyanis alig-alig lehet megvonni a határvonalat, hiszen amikor cirkuszi keretek közé illesztik a történetet, akkor a színészek vagy táncosok általában piros orral vagy egyéb jellegzetes cirkuszi kellékekkel operálhatnak, és bemutathatnak alapelemeket a profi trükkállományból is (zsonglörködés, egykerekűzés, tissue, trapéz, stb.).

Természetesen a gyermekelőadások esetében különösen indokolt a téma, a 2011-es év első híradásai a Cirkusz a városba jön c. előadásról szólnak, melyben az utóbbi évek egyik legnagyobb gyerek-kedvence, Thomas, a gözmozdony, berobogott a Sportarénába (1, 2, 3). A családi napokon többször megjelent a Brass Cirkusz bohócműsora is (72, 77, 84).

Érintőlegesen témánkhoz kapcsolódik, hogy a Váry Károllyal készített interjú során beszélnek a Bohóc c. előadásról, és arról, hogy a színész Szolnokon valamikor játszott a Szeretlek cirkuszban (60).

A Merlin Színház előadását is meg kell említeni: a "kisszínpadára stilizált cirkuszparádé aztán ciklikusan, gyakorlott bohóctréfával, némi Fellini-reminiscenciával keverve variálódik" (44). Az Országúton összegzése pedig így szól: "egyszerű kis történet a hallgatag erőművészről és a kissé habókos lányról s az őket körülvevő kérdésekről. Cirkusz egy

részben: folyamatos életveszély, egész életen át tartó megfeszített munka" (Shure Stúdió 28)

"A nyaranta felállított porondszínházban láthatta a közönség a cirkuszi elemeket sem nélkülöző előadást" (La Mancha lovagja), melyben amatőr artisták is szerepelnek Fekete Péter rendezésében (48). A Vidéki Színházigazgatók Egyesületének elnöki posztját is betöltő művész egy interjúban elmondta, hogy "rendkívül büszkék vagyunk a Porondszínházra is, amely a cirkuszművészet és a színházművészet határmezsgyéjét kutató teátrumi térként működik".

Ezzel a gondolkörrel a később tárgyalandó "Tradicionális intézmény" kategóriájának egy érzékeny pontját is érintjük. Az újcirkusz ugyanis megfojtja a hagyományosot, elveszi az életerét. A döntéshozatali mechanizmusokba, a pénzek elosztásába az utóbbinak ugyanis alig-alig van beleszólása, delegáltjainak, amint Fekete Péternek is, színház iránti elkötelezettsége nem, cirkuszzsákmányai hitelessége azonban kérdéses: "információkat a vidéki színházak felől tudok hozni, továbbá a cirkuszművészetre is van rálátásom. A Színházművészeti Bizottság öt tagja egy-egy szakterületet képvisel, a különféle érdekeket a szakterületekkel való egyeztetések után igyekszünk majd összehangolni" (95).

ÚJCIRKUSZ

Ebbe a kategóriába nagyon különböző alakulatok és eltérő minőségű produkciók tárgyalása tartozik. Megjelentek még a 2010-es pécsi Cirkusz és Utcaszínház Fesztivál utóhangjai (7, 10, 12), és természetesen ebben az évben is nagy visszhangot kapott a Sziget (59, 63, 64, 66, 67, 68). Más költségvetési kategóriába tartozik a nyírbátori Utcaszínházi fesztivál, melynek résztvevői közt is voltak zsonglőrök és mutatványosok, a budapesti állatkert fesztiválján pedig a Poronty Cirkusz lépett fel (93). Az utcaszínházi kapcsolatok miatt sokszor az amatőrizmussal és dilettantizmussal érintkezik ez a terület.

A "Nyárbúcsúztató folkhévtége Szent István napján a Balatontól a Hortobágyig" c. írás számol be arról, hogy a Millenárison az egyik napot "kortárs cirkusz-színházi látványosság, az Offline: ontheater artistáinak produkciója zárja" (75). Az új és tradicionális cirkusz ambivalens kapcsolatára világít rá az a hosszabb idézet, mely a tűzszonglőrök délvidéki találkozójáról szóló cikkben szerepel: "a Summer Flame fesztivál a nyugati cirkuszos hagyományokat igyekszik nemcsak bemutatni, hanem meg is honosítani a Vajdaságban. ...a német Elena Kreusch, a Summer Flame fesztivál szervezője. A fiatal lány igazi cirkuszos családból származik: nagynénje bohóc, nagybátyja fakír, édesapjának pedig zsonglőrökkel fogalmazó boltja van....a helyi fiatalok körében még mindig az az elképzelés él a cirkuszról, hogy felállítják a tarka sátrat, benne állatokkal, fel lehet ülni a póni hátára, és fényképezkedhetnek a bohóccal és a majommal... A cirkusz azonban Nyugaton már modern művészeti ággá fejlődött, s felhasználja a színház és a tánc elemeit is" (46).

A Trafóban a Percossa holland zajsínház sokrétű társulata "a zene, a színház, az árnyjáték, a bűvészet, az akrobatika, a pantomim, a cirkusz, a step és a stand-up comedy elemeit felhasználva nyugodott le mindenkit" (5), ill. "előadásaikban a pantomim, a modern cirkusz és a látványszínházak elemeit ötvözik" (92). Ugyanitt mutatkozott be Claudio Stellato, aki "cirkuszi artista, zsonglőr, táncos és utcai előadóművész egy személyben" (82). Természetesen a Cirkör előadásáról is jelent meg ismertetés (108), és a Trafó igazgatójával készített interjú során is szóba került a svéd társulat (39).

A Budapesti Őszi Fesztivál beharangozójából kiderül, hogy "lesz izlandi cirkusz színházi, illetve lengyel fizikai színházi előadás is" (33), és viszonylag részletes ismertetés olvasható pesti Gödörben megtartott nemzetközi kortárs tánc- és cirkusztalálkozóról is (81).

Egy újabb "osztott" kulturális tér a RaM Colosseum, melynek vezetője elmondta, hogy "befogadó színházként is működünk, próza, tánc, zene, különleges cirkuszi előadások is beférnek, és banketteknek, konferenciáknak is helyet adunk. Miközben azért megpróbálom a kultúrát képviselni az üzlettel szemben" (24). A náluk bemutatott Cirque Mechanics előadásáról három cikket olvashatni (30, 32, 35).

A Vízraktér indítása kapcsán hasonló szándékokról szólnak a híradások: "a programban helyet kapnak tánc-, színházi és cirkuszi előadások, performanszok, irodalmi estek, vitadélutánok" (73); "szeptembertől cirkusz, tánc, zene, színház, film, irodalom várja majd a látogatókat" (74).

Az ún. szociális cirkusz körébe tartozó tevékenységből nőtt ki a Circolombia társulata, melynek előadásait a Fővárosi Nagycirkuszban láthatta a közönség (16, 17, 19). Az FNC kínai cirkuszi produkciójáról szóló írásokat is itt említem meg (98, 100), noha nyilvánvaló merészségre vall a több ezer éves hagyományokkal rendelkező alakulatot a kortárs művészet

körébe utalni, annál is kevésbé, mert ez a műsor már erősen magán viseli a nyugati modern (ma tradicionálisnak mondott) hatásokat. A meghatározó szempontom azonban könnyen ellenőrizhető: ebben a műsorfajtában nem szerepel az állatidomítás.

TRADICIONÁLIS MŰSOR

A Fővárosi Nagycirkusz mindhárom bemutatott műsoráról jelentek meg ismertetések, ám a klasszikus cirkuszi hagyományt követő, a mostani épület 40 éves évfordulójára bemutatott összeállításról néhány mondatos bevezetőt követően csupán fotógalériát vonultattak fel (9).

A Káprázat és csoda c. nyári vízirevüről a rövid beharangozót követően (26), 2-2 ismertetés jelent meg az ellenzéki újságokban Trencsényi Zoltán (29, 57) és Bóta Gábor (40) tollából, ill. szerző megjelölése nélkül egy többes szám első személyben írt, akár hirdetésnek is tekinthető figyelemfelkeltő szöveg (58).

Bóta Gábor a megunhatatlan paradox párhuzamot vonultatja fel: "a manézson kívül dül a mind ordenárébb, elviselhetetlenebb cirkusz, a hangoskodó, veszélyessé váló perpatvar. A porondon viszont megszelídítik a veszélyt, kígyóval, krokodillal lubickol a vízben az idomár, vagy vidáman lengedeznek a magasban, fittyet hányva a félelemre, a légtornászok" (40).

Trencsényi plasztikus összefoglalást ad: "A hagyományos produkciók magukra vették az új köntöst.....A Fővárosi Nagycirkusz porondja helyén ezúttal is hatalmas medence, melyben szinkronúszók lubickolnak, időnként krokodilok és hatalmas kígyók, felettük légtornászok, a vízbe nyúló színpadon varázsládákkal serénykedő mágusok, gigantikus szappanbuborékokat táncoltató művészek, akrobaták, a parton bohócok, az ember csak kapkodja a fejét. A zene elektronikából, világzenei ízekből, édes melódiákból épül össze, a kosztümök látványosak, a neonszínű túlzások csak itt-ott rontják az összképet" (57).

TRADICIONÁLIS INTÉZMÉNY

Mindenekelőtt azt kell leszögezni, hogy a korábbiakhoz képest 2011-ben nem jelentek meg nagy terjedelmű interjúk vagy valamely problémakört részletesebben bemutató, mondhatni tényfeltáró riportok.

Árulkodó az is, hogy mindkét megjelent portré közlésére születési évforduló apropójából került sor. A 860-szavas "Csalok, de jól csinálom" c. írásban a 100 éve született Rodolfó élettörténetét elevenítette fel lánya (34), a 405-szavas "Van mááásik" pedig Eötvös Gábor zenebohócról szól (51).

Sok cikkben teljesen érintőlegesen jelenik meg a cirkusz: pl. egy sérült fiú jelképekkel "mesélte el", hogy látott egy vándorcirkuszt (71); Moszkvában a cirkusz mellett állítják fel a legóriásibb óriáskereket (104); Kertész Mihály kezdetben akrobatáskodott (107).

A történeti utalások is csak néhány szavas megállapításokat közölnek: 61 éve alakult a Vidéki Népszórakoztató Nemzeti Vállalat (11); a Népligetben cirkusz is működött valamikor (23); Szilágyi György páratlan cirkusztörténeti gyűjteménnyel rendelkezett (36); a Bajor Gizi Színézmúzeum a zsonglörködés világát idézte meg interaktív játékaival (49); félnek a muzeológusok a cirkusz konkurenciájától (105).

A Fővárosi Nagycirkusz lerobbant (13) és gyalázatos (37) állapota került szóba mindössze egy-egy említés erejéig, ill. három cikk is tájékoztatót a tervezett átkereszteléséről (86, 87, 91), az utóbbi javaslata szerint az intézmény ne Houdininak, hanem Rodolfónak a nevét kellene, hogy viselje majd [?!]. Némileg fenyegetők az állatkerti helyszűkéről szóló híradások, melyek szerint az FNC-telek eredetileg az ő tulajdonukat képezte (56, 87).

A reklámtevékenységek körébe utalható a Cirkusz Világnapjának megünneplése (25) mellett az is, hogy a Népszava társadalmi szerepvállalásként látott vendégül hátrányos helyzetű gyerekeket a Fővárosi Nagycirkuszban (31).

Hírt adtak arról is, hogy az angol parlamentben lobbiztak a cirkuszigazgatók (18); Brazíliában egy bohócot parlamenti képviselőnek választottak (62); Bóta Gábor pedig a bohócok védelmében érezte sértőnek a miniszterelnökünk degradáló kijelentését a bohócügyi államtitkárról (45). Valamelyes politikai színezetet kapott az is, hogy Szlovákiában egy olasz

cirkusz magyarul hirdette előadásait (79)

Az előadó-művészeti törvény komoly politikai kérdés, melyről két cikkben írtak. "Újdonság, hogy külön odafigyelnek az önálló műfajt képviselő cirkuszművészetre és a bábszínházakra" (43). Részletesebben kifejtette: "Varjasi László, a Magyar Cirkusz és Varieté Nonprofit kft. ügyvezető igazgatója azt mondja, hogy ez azt jelenti számukra, hogy abba a körbe kerültek, amely intézmények a jegybevételük nyolcvan százalékának arányában vállalkozóktól adományt fogadhatnak el, ők pedig levonhatják az adójukból a fölajánlott összeget. Úgy gondolja viszont, az a barba-trükk, hogy nem tudják, nem a harmadik kategóriába sorolják-e majd őket, amitől elveszthetnék támogatásuknak azt a részét, amire eddig viszonylagos biztonsággal számíthattak" (52).

Az állatidomítással kapcsolatban a megszokott egyoldalú tájékoztatás jelenik meg: Angliában állítólag videó-felvétellel bizonyították, hogy "Éjjel-nappal verték a cirkuszi elefántot", akinek a sorsa ezt követően jóra fordult (20), továbbá azért kerültek repülőgépre bizonyos oroszok, mert "Bolíviában hozták meg a világ első olyan törvényét, amely megtiltotta, hogy akár vad-, akár háziállatot idomítsanak cirkuszi mutatványokra" (8). Indiában egyébiránt a cirkuszi gyermekmunkát is betiltják (27).

A vándorcirkuszok élete egy MTI-tudósítás nyomán jelenik meg a pécsi viharkárról (88, 89, 90, 94), és abban az összefüggésben, hogy egy bokorban talált pítontetemet nem hozható-e összefüggésbe az ott járt társulattal (38).

[1] 2001: I. évf. 1.sz.; 2007: I. évf. 2. sz.; 2002: II. évf. 1. sz.; 2003: II. évf. 2. sz.; 2004: II. évf. 3. sz.; 2008: II. évf. 4.; 2005: III. évf. 1. sz.; 2006: III. évf. 2. sz.; 2009: IV. évf. 4. sz.; 2010: V. évf. 4. sz. (www.cirkuszi akrobatika.hu)

[2] http://www.epa.hu/01400/01461/00018/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2012_04_05.pdf

megjelenik minden negyedévben